

KALENDÁR

OSOBNOSTÍ

a
ich

myšlienok

2024

YEATS
DARWIN
AKVINSKÝ
WITTGENSTEIN
BALZAC
GILSON
HUXLEY
MILOSZ
POPPER
GREENE
AUGUSTINUS
DISRAELI

Na podporu ľudského ducha

- *Človek je konečná bytosť schopná Nekonečna... Človek vtedy najlepšie porozumie sebe, keď chápe ako možné sebauvyslovenie Boha, ktoré sa stalo v Ježišovi Kristovi skutočnosťou.*
- *Laik je iba vtedy dobrým kresťanom, keď miluje zem, človeka a jeho dejiny, a v ich výzve začuje volanie svojho Boha, ktorý stvoril nebo aj zem... Kresťania majú hľadať Božiu vôľu ako jedinečnú pre seba a svoju dobu.*
- *Môžeme byť lepší, pretože nemáme právo žiadať si lepší svet, keď nezačneme s polepšením vo vlastnom srdci.*
- *Odvaha pre víťazstvo je totožná s bezmocnosťou kríža, pretože víťazstvo bolo vybojované na kríži... Boh je v nás silnejší ako naša úzkosť pred krížom... Boh zvíťazí, keď sa zdá, že sme stratení.*
- *Pre človeka dneška jestvuje iba jedna cesta – vydržať ťarchu spoločenstva ako pravú cestu do skutočnej slobody a do pravdy.*
- *Všetko je obsiahnuté, nesené, poznané poznávajúcim a milujúcim nevýslovným tajomstvom, ktoré nazývame Bohom...
Boh všetko a vo všetkom.*
- *Spoj sa s tým, čo je v tebe to pravé, náročné, čo túži po celistvosti, čo má odvahu povedať verím a odvahu k tomu tajomstvu... Chod' ďalej bez ohľadu na to, kde práve teraz stojíš, nasleduj svetlo, aj keď je ešte slabučké, ochraňuj oheň, aj keď teraz horí ešte len slabo... Vzývaj tajomstvo práve preto, že je nepochopiteľné.*

Karl **RAHNER**

(5.3.1904 – 30.3.1984)

William B. YEATS

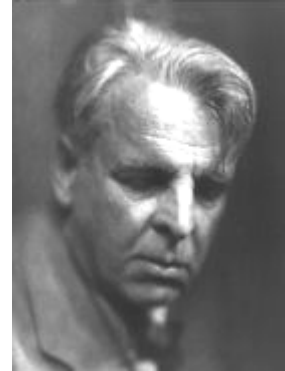
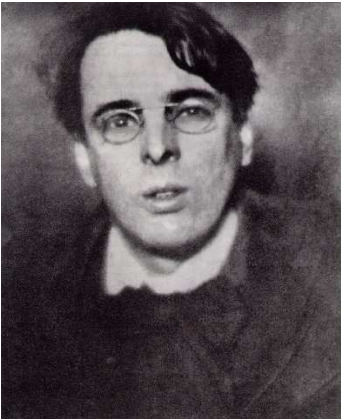
(13. 6. 1865 – 28. 1. 1939)

Anglicky píšuci básnik, dramatik i prozaik ako zapálený vlastenec kriesil írske kultúrne dedičstvo (keltská renesancia) a obrodzoval národné povedomie Írov. Vyštudoval umeleckú školu (1883-86) v Dubline. Založil literárnu spoločnosť (1892) a podieľal sa na zrode írskoho národného divadla (1904) a bol aj jeho riaditeľom. Šesť rokov bol senátorom v írskom parlamente. Mimo Írska prežil dve tretiny svojho života (od 1887 v Londýne). Za básnické dielo, ktoré oživilo ducha národa, získal Nobelovu cenu (1923). Jeho verše (*Divé labute, Veža, Točité schodisko, Ruže, Vietor v rákosí, Vízie*) sú patriotickým vyjadrením národných i sociálnych zápasov. napísal 32 dramatických hier, experimentoval s maskami, tancom i hudbou. Zaujímal sa o keltské mýty, okultné vedy, magické sily. Symbolicky naznačoval podstatu ľudského bytia a dejinných osudov.

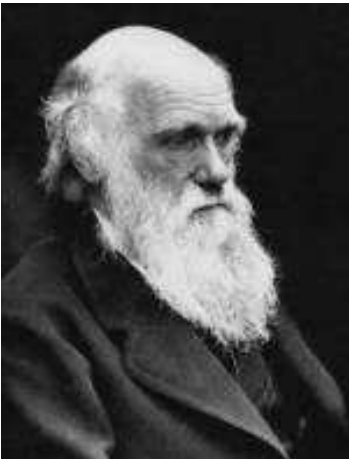
Z myšlienok

- *Premýšľaj ako múdry človek, ale hovor jazykom ľudí.*
- *Ale ja, chudák, mám len svoje sny. Rozprestrel som svoje sny pod tvoje nohy. Našlapuj mäkko, pretože šliapeš po mojich snoch...*
- *Zamysli sa, kde väčšinou začína a končí sláva človeka. A povedz, moja sláva bola v tom, že som mal takých priateľov.*
- *Načo hovoriť o kompromise, či inej ceste k cieľu, keď mŕtvy pohľad zapaluje všetko, čím doteraz sme žili.*
- *Ak opustím telo, nechcem sa obliecť do žiadnej prírodnej podoby, ale mať tvar, aký len Grék vie ukovať...*

(dmj)

Charles DARWIN (12.2.1809–19.4.1882)

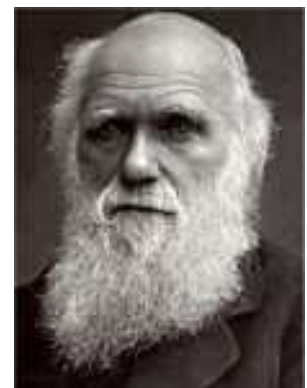

Pochádzal z početnej rodiny lekára. Začal študovať medicínu v Edinburgu, ale vyštudoval (1831) anglikánsku teológiu. Tam sa zoznámil s poprednými prírodovedcami. Neskôr bol šťastne ženatý a mal 10 detí. So záujmom o geológiu a biológiu precestoval na lodi *Beagle* (1831–1836) pozdĺž Južnej Ameriky na Galapágy, Tahiti, Nový Zéland i do Tasmánie. Spoznal mnohé prírodné úkazy, našiel veľa skamenelín, stretol sa s primitívnymi kmeňmi, pozoroval obrovské množstvo rôznych druhov rastlín aj zvierat. Po vyhodnotení získaných údajov bol presvedčený, že sa biologické druhy menia a vyvíjajú pod selektívnym tlakom vonkajších podmienok (princíp prirodzeného výberu). Napísal knihy *Cesta prírodovedca okolo sveta* (1839), *Výraz emócií u človeka a zvierat* (1872). Diela *O pôvode druhov* (1859) a *Pôvod človeka* (1871) otvorili cestu evolučnej teórii, ktorá sa stala

jedným zo základných pohľadov na históriu organického života na Zemi a postavenie človeka vo svete.

Z myšlienok

- *Náhle som pochopil, že v podmienkach existenčného zápasu sa vhodné zmeny zachovávajú a rozmnožujú, ale nepriaznivé miznú... Schopný – najlepšie vybavený na prežitie a pre život v danom prostredí.*
- *Druhy sú čo do pôvodu spriaznené, pričom odchýlky od ich spoločných predkov boli spôsobené prežitím a rozmnožovaním priaznivých genetických variantov.*
- *Ludia a opice pochádzajú zo spoločného predka, ktorý bol primát.*
- *Druhotné pohlavné znaky sa vyvinuli ako súčasť komplexného súboru reprodukčného chovania.*
- *Keby prírodovedec A. R. Wallace (1823-1913) písal moje poznámky v roku 1842, neurobil by lepší súhrn! Jeho termíny stoja dokonca v záhlaví mojich kapitol.*
- *Ludia, ktorí si osvojili princípy matematiky, majú o jeden zmysel viac než obyčajní smrteľníci.*

Tomáš AKVINSKÝ (okolo 1225 – 7.3.1274)

Jeden z najvýznamnejších teológov katolíckej cirkvi. Od útleho veku bol na výchove v benediktínskom kláštore v Monte Cassino. V roku 1244 sa stal dominikánom. Študoval na univerzite v Neapoli (1239) i v Paríži (1245–1248). V Kolíne nad Rýnom bol žiakom (1248–1252) Alberta Veľkého, ktorý ho odporučil za učiteľa v Paríži (1252-1259; tu pôsobil aj v rokoch 1268–1272). Bol generálnym kazateľom v Taliansku (Neapol, Orvieto, Viterbo, Rím). V Neapoli zakladal (1272–1274) rehoľnú univerzitu. Svojou pozoruhodnou argumentáciou, hlbokou nábožnosťou a obdivuhodnou bezúhonnosťou života získal prezývku „Anjelský učiteľ“. Napísal: *Suma proti pohanom, Suma teologická, O dokonalosti duchovného života, O jednote rozumu, O pravde, O duši*. Ukázal možnosť

pre racionálne prijatie Božej existencie (naznačil päť ciest k tomuto poznaniu: prvý hýbateľ; prvá účinná príčina; nevyhnutné trvalé bytie; dokonalá dobrota; rozumný usporadúvajúci princíp) dôverou v ľudský intelekt cez prirodzené poznanie a správne usudzovanie. Prispel k súdržnosti náboženskej viery a dôsledne uvažujúceho ľudského rozumu. Nehlásal len duchovnú povinnosť kresťanskej viery, ale aj spoločenskú povinnosť nezištných skutkov. Zmieril pohanského Aristotela s Kristom, zmieril náboženské pravdy poznané vierou s poznatkami získanými ľudským rozumom. Vytvoril najsúdržnejšiu syntézu kresťanského náboženstva s klasickou filozofiou. K jedinej pravde vedie aj cesta správne uvažujúceho ľudského rozumu, aj cesta prehlbovanej viery z prijatého Božieho zjavenia.

Z myšlienok

- *Ľudské poznanie vzniká v dôsledku rozumového rozboru vecných foriem v podobe, v akej sú prístupné zmyslovému vnímaniu.*
- *Systém konečného získava existenciu účasťou (participáciou) na božskom... Substancie konečných vecí sú zjednotením látky a formy.*
- *Boh je súcno (ens) zo svojho vlastného bytia... každé iné súcno je súcno z účasti... V Bohu je esencia i existencia neoddeliteľná, ba totožná; k tomu „čo“ Boh je, patrí, „že“ je... Boh nie je len prvou príčinou každého pohybu v systémoch konečných, ale je tiež súbežnou príčinou všetkých priebehov v prírode.*
- *Prirodzený zákon nie je nič iné, než od Boha dané svetlo rozumu.*
- *Účelom pôsobenia pravdy je, aby sa do duše vtlačil celý poriadok vesmíru.*
- *Láska je priateľstvo človeka s Bohom... Žiť v pokoji je záležitosťou lásky. Ale položiť základ pre pokoj, to je úloha pre múdrosť, ktorá všetko usporadúva. Na múdrosť nás pripravuje pokora...**Blaženosť človeka spočíva v poznaní Boha.***
- *Svätosť nespočíva v tom, že veľa vieme alebo veľa rozjímame; veľké tajomstvo svätosti je v tom, že veľmi milujeme.*
- *Nemôžem už písať. Videl som veci, proti ktorým je všetko, čo som napísal, ako slama.*
- ***Ked' dávame, dostávame; ked' odpúšťame, bude nám odpustené; ked' milujeme druhých, vytvárame skutočne ľudské vzťahy a pomáhame zrodu lepšieho svet.***

(dmj)

Ludwig WITTGENSTEIN

(26. 4. 1889 – 29. 4. 1951)

Úvahami z logiky, psychológie, jazykovedy, literatúry i estetiky sa stal duchovným otcom logického pozitivizmu, nekompromisným a originálnym mysliteľom, fascinujúcim svojím spôsobom prednesu i kvalitou úvah (*Logicko-filozofický traktát, Filozofické skúmania, Modré a hnedé knihy*). Spoznal, že hranice jazyka sú hranicami sveta, že sa nedá myslieť to, čo sa nedá vysloviť. Snažil sa postupne vyjasňovať vzťah svet – myslenie – jazyk. Svet pre nás existuje len v našej interpretácii. Jazyk je metódou mapovania vnútorných i vonkajších medzí myslenia. Analýzou vzťahov medzi vecami a javmi dochádzame k uchopeniu skutočnosti. Zdravý rozum a prirodzený jazyk sú nám oporou na ceste za významom i spôsobmi myslenia. Hľadáme rovnice medzi

vysloviteľným, mysliteľným (interpretovateľným) a zmysluplným. Vybudoval filozofiu jazyka. Hľadaním výrazu, vhodnou formuláciou, spresňovaním sa približoval ku skutočnosti a pravde. Vedel, že vo filozofii nemožno nič vymyslieť, ale iba sa dostávať do toho, čo je skryté. Objasňoval problémy filozofie korektným jazykom, odhalením syntaktickej i významovej štruktúry. Priznal, že účelom filozofie je logické objasnenie myšlienok.

Z myšlienok

- *Problémy života nemožno riešiť na povrchu, ale len v hĺbke, v dimenziách povrchu sú neriešiteľné.*
- *K odpovedi, ktorá sa nedá vyjadriť, nemožno vyjadriť ani otázku. Keď sa dá otázka vôbec položiť, možno na ňu aj odpovedať.*
- *Význam slova je daný jeho použitím v reči... Ako slovo funguje, sa nedá uhádnuť. Musíme vidieť jeho použitie a z toho sa poučiť. Všetko, čo vôbec môže byť myslené, môže byť myslené jasne. Všetko, čo sa dá vysloviť, dá sa vysloviť jasne.*
- *Ak určíme nový spôsob myslenia, miznú staré otázky; tieto otázky spočívajú v spôsobe vyjadrovania; ak sa človek oblieka do nových šiat, odkladá so starými aj staré otázky.*
- *Veriť v Boha znamená chápať otázku po zmysle života. Veriť v Boha znamená vidieť, že život má zmysel.*
- *V určitom zmysle sme závislí a to, na čom sme závislí, môžeme nazvať Bohom. Boh je svetom nezávislým na našej vôli.*
- *Ak mám byť naozaj vykúpený - potrebujem istotu, nie múdrosť, sny, špekulácie – a touto istotou je viera. A viera je vierou v to, čo potrebuje moje srdce a moja duša, nie môj špekulujúci rozum... Presvedčiť niekoho o Božej existencii, by sa možno dalo výchovou, tým, že by sa určitým spôsobom formoval jeho život... Filozofická práca je vlastne – rovnako ako všestranná práca architekta – skôr prácou na sebe. Na vlastnom názore. Na tom, ako človek vidí veci. A čo od nich žiada.*
- *Z minulej kultúry sa stane hromada trosiek a nakoniec hromada popola, ale nad popolom sa budú vznášať duchovia... Riešenie tejto hádanky života v priestore a čase leží mimo priestor a čas.*
- *To, čo považuješ za dar, je problém, ktorý máš vyriešiť.*
- *Subjekt nepatrí k svetu, ale je hranicou sveta.*
- *Dobré podobenstvo osviežuje rozum.*

(dmj)

Honoré de BALZAC (20. 5. 1799–18. 8. 1850)

Francúzsky románopisec, vlastným menom Bernard-François Balssa, na rozhraní romantizmu a realizmu za 20 rokov napísal skoro 100 románov (napr. *Šagrénova koža*, *Tridsaťročná*, *Plukovník Chabert*, *Vidiecky lekár*, *E. Grandetová*, *Hľadanie absolútna*, *Otec Goriot*, *Stará panna*, *Stratené ilúzie*, *Lesk a bieda kurtizán*, *Sedliaci*, *Sestrenica Beta*, *Bratranec Pons*, *Poslanec z Arcis*) a množstvo poviedok a esejí. Písal pre zárobok, stal sa „robotníkom pera“ a priekopníkom literárneho kritického realizmu. *Ludská komédia* – románový cyklus vystihujúci rôznorodé ľudské charaktery s ich skrytými predstavami mal vytvoriť systematický obraz spoločenského života svojej doby. V škole nebol poriadnym žiakom, študoval právo, pôsobil ako notár, ale vynikol hektickou literárnou tvorbou. Mizerný podnikateľ a vytrvalý spisovateľ sa pokúsil aj o sebevraždu.

Z myšlienok

- *Nehovor, že nemôžeš, keď nechceš. Pretože prídu veľmi skoro dni, kedy to bude ďaleko horšie: budeš pre zmenu chcieť a potom už nebudeš môcť.*
- *Som rád že som sa naučil hovoriť pravdu, teraz mi zostáva už len naučiť sa ju aj počúvať.*
- *Najväčším šťastím človeka je, keď môže žiť pre to, za čo by bol ochotný zomrieť.*
- *Sláva je jed, ktorý je nevyhnutné brať po malých dávkach.*
- *Človek získava na sile tým, že sa vie priznať aj ku svojim slabostiam.*
- *Ak sa niečo robí, má sa to robiť poriadne, aj keď je to streštené.*
- *Statočnosť sa nedá deliť na časti. Buď je, alebo nie je.*
- *Bez veľkej vôle neexistujú veľké talenty.*
- *Vedomosti sú len malou časťou múdrosti.*
- *Zdravý človek je len zle vyšetrený pacient.*
- *Láska žije len z dôvery.*
- *Prax je previerkou teórie.*
- *Pre srdce neexistujú "malé" veci.*
(dmj)

Étienne GILSON (13.6.1884–19.9.1978)

Francúzsky filozof a historik filozofie sa stal svetoznáмым odborníkom v oblasti stredovekej filozofie a jedným z najznámejších predstaviteľov novotomizmu. Vyštudoval na parížskej Sorbone, bol ovplyvnený H. Bergsonom. Učil históriu stredovekej filozofie na Sorbone (1921-1932), ako profesor pôsobil na College de France (1932–1951). Prednášal aj na univerzitách v Lille, Štrasburgu, Harvarde a Toronte. Bol zvolený aj do Académie Française (1946). Napísal viac než 40 filozoficko-historických pojednaní (napr. *Jednotnosť filozofickej skúsenosti*, *Boh a filozofia*, *Základné prvky kresťanskej filozofie*, *Duch stredovekej filozofie*, *Bytie a bytnosť*, *Tomizmus*, *Sv. Tomáš Akvinský*). Spoznal, že filozofický sklon k metafyzike sa trvalo opakuje v dejinách. Uznal, že filozofia vždy pochováva svojich hrobárov. Zistil, že myslenie T. Akvinského je jedinečnou zmesou klasického gréckeho myslenia a kresťanskej viery. Zvýraznil význam stredovekej filozofie pre pochopenie západných duchovných dejín v ich kontinuite.

Z myšlienok

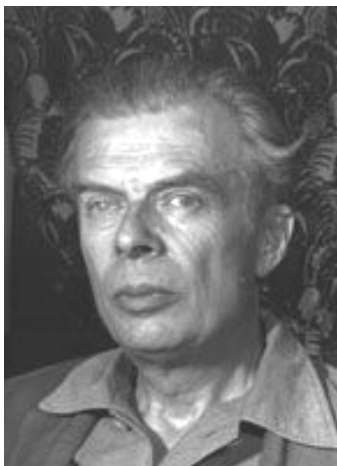
- *Čím lepšie spoznáваме prírodu, tým lepšie spoznáваме Boha.*
- *Objavil som, že jediný kontext, v ktorom Descartove metafyzické uzávery mali nejaký zmysel, bola metafyzika Tomáša Akvinského.*
- *Metafyzika je poznanie získavané prírodne-transcendentným rozumom, ktorý pátra po prvých princípoch alebo prvých príčinách toho, čo je dané v zmyslovej skúsenosti.*
- *Tam kde končí pre človeka metafyzika, tam začína pre neho náboženstvo.*
- *Veľkou kľatbou modernej filozofie je skoro všeobecne prevládajúca rebélia proti intelektuálnej sebadisciplíne. Kde prevláda neviazané myslenie, tam nemožno dospieť k pravde...*
- *Prvou príčinou je Jeden, v ktorom sa zjednocuje príčina prírody i dejín, filozofický Boh, ktorý môže byť aj Bohom náboženstva.*

(dmj)

Aldous Leonard HUXLEY

(26. 7. 1894 – 22. 11. 1963)

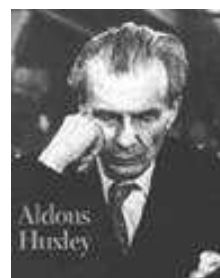

Anglický spisovateľ a humanista pochádzal z váženej intelektuálnej rodiny, v ktorej žili významné osobnosti vedeckého a kultúrneho života. Vyštudoval anglickú filológiu a literatúru v Oxforde a stal sa novinárom. S túžbou po pravde získal schopnosť nadhľadu a vedomie súvislostí. Zápasil s vášňami i rozumom. V prítomnosti cítil minulosť i budúcnosť. Vedel, že človek si môže slobodne voľiť, ale musí mať aj veľkú zodpovednosť. Cítil, že duchovné dedičstvo robí každú ľudskú bytosť jedinečnou i slobodnou. Víziami o pochmúrnom svete budúcnosti sa vyjadroval k problémom svojej doby (*Kontrapunkt, Opice a podstata, Nový koniec civilizácie, Ostrov, Brána vnímania, Nebo a peklo*). V knihe *Brave New World* (*Báječný nový svet – Koniec civilizácie*; 1932) ukázal moderný svet deľby práce medzi kastami ako plný radosti, sexuálnej slobody a voľne dostupných drog. Od roku 1937

žil v USA. Uveril v revolúciu ľudského myslenia a vo svojich dielach uprednostňoval myšlienky pred postavami a príbehmi. Experimentoval s LSD. Neskôr sa prihlásil mysticismu a parapsychológii, skúmal kresťanstvo i budhizmus. Ako humanistický mysliteľ bol presvedčený o tom, že každý človek má byť vedený k svojmu vnútornému poznaniu. Zomrel v ten istý deň, keď bol zavraždený J.F. Kennedy.

Z myšlienok

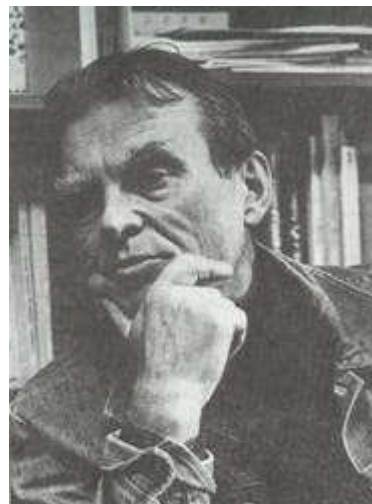
- *Lekársky výskum dosiahol už taký pokrok, že v podstate na zemi už niet zdravého človeka.*
- *Každá skutočnosť je podivuhodná, a čím viac o nej premýšľam, tým je podivuhodnejšia.*
- *Ani najpodivnejšie zobrazenie nemôže správne vystihnúť skutočnosť.*
- *Skúsenosť nie je to, čo sa vám stane. Skúsenosť je to, ako zachádzate s tým čo sa vám stalo.*
- *Mlčanie je plné potencionálnej múdrosti i vtipu – ako zatiaľ neotesaný mramor slávnej sochy. Šťastie vzniká len ako vedľajší produkt – rovnako ako koks.*
- *Každý z nás je pre svojho psa Napoleonom. Preto sú psy tak obľúbení.*
- *V skutočnosti sú tí slepí, ktorí nemilujú a teda nevedia, aký pekný a hodný lásky je svet.*
- *Existuje jeden kúsok vesmíru, ktorý môžeš zaručene zlepšiť – a to si ty sám.*
- *Všetko, čo sa stane, je v podstate v súlade s človekom, ktorému sa to stane... V každom predmete a v každej udalosti sú utajené nekonečne zložité záhady.*
- *Dráma začína tam, kde sa prejavuje slobodná voľba.*
- *Človek nie je lenivý voči tomu, čo miluje.*
- *Človek musí ľudom ukázať, že mu na nich záleží.*

(dmj)

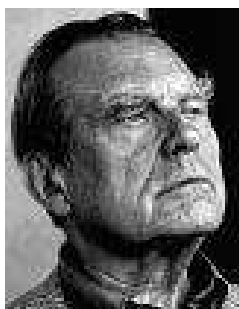
Czesław MIŁOSZ (30.6.1911–14.8.2004)

Poľský básnik, prozaik a esejista pochádzal z Litvy. Vo Vilniuse vyštudoval právo. Druhú svetovú vojnu prežil vo Varšave, neskôr (1946–1950) pôsobil ako kultúrny atašé v USA a Francúzsku. Emigroval (1951), od roku 1960 žil v Berkeley (USA), kde bol profesorom slovanských jazykov a literatúry. Získal Nobelovu cenu za literatúru (1980). Originálne sa zamýšľal nad podstatnými otázkami svojej doby (erózia náboženského vedomia, priestupky proti ľudským právam, pravdivosť výpovedí o svete pomocou empirického rozumu). V básnickej tvorbe reflexívnej lyriky s hlbokým etickým zaujatím (*Záchrana, Morálny traktát, Denné svetlo, Básnický traktát, Hymnus o perle*) tlmočil humánne predstavy vo svete ostrých konfliktov. Svoje názory, v ktorých poukazoval na parazitizmus totalitných štátov, monopoly vlastníctva a moci, amorálnosť konzumnej spoločnosti, ponúkol v esejistických knižkách *Zotročený duch, Kontinenty, Uchopenie moci, Rodná Európa, Svedectvá poézie*, ale aj v autobiografickom románe *Údolie Issy*. Ostro vnímal ohrozenie ľudskosti v labyrinte protikladov nihilistického sveta.

Z myšlienok

- *Poézia je energia. Vo svete existuje tajomné prepojenie medzi energiou, pohybom, rozumom, životom a zdravím.*
- *Jediným dôvodom pre existenciu básnika je otváranie nových rozmerov pred tým, kto ho číta, tak, aby sa pre jeho čitateľa stávala stále väčšou vášňou samotná záležitosť života.*
- *Kontemplácia nás podnecuje pre to, aby sme neustálym pretváraním jazyka zachytili tú podivuhodnú hru medzi tým, čo je trvalé, a tým, čo je premenlivé.*
- *Najdôležitejší je obraz človeka, ktorý si ľudstvo vytvára v danom období, pretože ho podnecuje ku skutkom, zatiaľ čo od iných ho odradzuje.*
- *Nečakaná hĺbka, podivnosť až výstrednosť sveta iba potvrdzuje vyplakávanie mystikov nad nedostatočnosťou jazyka.*
- *Vystihnúť skutočnosť tak, aby sme ju zachovali v celej spleťosti zla a dobra, zúfalstva a nádeje, môžeme iba vďaka odstupu, len vtedy, ak sa povznesieme nad ňu.*
- *Súčasnosť je nenormálna. ale taká bola takmer vždy, normálnou sa postupne stávala až pri spomínaní.*
- *Nepriřnané a neodsúdené zjavné priestupky proti ľudským právam sú jed, ktorý postupne volne ďalej pôsobí a namiesto priateľstva plodí medzi národmi nenávisť.*

- *Bol by som šťastný, keby moje knihy slúžili ľuďom v širokom zmysle slova zbožným.*

(dmj)

Karl Raimund POPPER

(28. 7. 1902 – 17. 9. 1994)

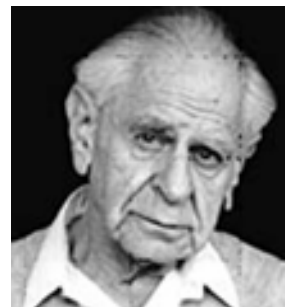

Rakúsko-britský filozof, logik, metodológ vedy a sociológ, epistemológ i politológ bol najvýznamnejším predstaviteľom kritického racionalizmu. Vo Viedni získal doktorát z filozofie (1928), podrobil kritike teórie Viedenského krúžku. Emigroval (1935) do Anglicka a potom (1937) na Nový Zéland. Neskôr (1949) sa stal profesorom Londýnskej univerzity. Priekopníckymi prácami ovplyvnil filozofiu prírodných i sociálnych vied, evolučnú teóriu poznania, problematiku determinizmu a slobodnej vôle. Zaoberal sa logikou a teóriou vedy, rozpracoval predstavy o otvorenej spoločnosti s jej pluralitnou a tolerantnou formou demokracie (*Logika vedeckého poznania, Otvorená spoločnosť a jej nepriatelia*). Spoznal, že všeobecná teória musí byť potencionálne metodologicky falzifikovateľná (vyvrátená alebo korigovaná). Vedeckosť = empirický obsah x kritický prístup. Naše prírodovedecké úsilie smeruje ako nekonečný proces pokusov a omylov neustále k celkovej pravde

v zmysle lepšieho pochopenia univerza a miesta človeka v ňom. Teóriu poznania obohatil predstavou troch svetov: reálny svet fyzických objektov (hmotné prostredie, príroda, technické objekty); vnútorný svet psychických entít, subjektívnych skúseností (pocity, psychické zážitky, stavy a procesy vedomia i podvedomia, proces myslenia); obsahový svet ľudského ducha (objektívny obsah myšlienok a informácií, tvrdenia samé o sebe, svet pojmov, teórií a ideológií, svet príbehov a mýtov, svet argumentov a dôkazov, štruktúra ľudskej reči a jazykov, vedy, techniky i kultúry). Filozoficky vnímal univerzum ako tendencie pre uskutočnenie aj priestor pre zodpovedné a tvorivé ľudské konanie. Pochopil, že ľudská sloboda je dôležitejšia ako rovnosť a pokus uskutočňovať rovnosť obmedzuje slobodu. Po stratení slobody sa už medzi neslobodnými rovnosť neuskutoční. V sociálnej oblasti uznával politické stratégie nevelkých krokov snažiacich sa odstrániť najväčšie neporiadky bez toho, aby spôsobovali väčšie spoločenské zlo. Relativizáciou historických poznatkov síce zmenšil postavenie autorít, ale očistil racionalitu v smere odstraňovania omylov. Požadoval intelektuálnu skromnosť a sebakritiku v praktickom konaní. Napriek zrejmemu liberalizmu, vnímal praktickú hodnotu tradícií. Možno patrila aj pod plášť „plachej zbožnosti“.

Z myšlienok

- *Najcennejším vlastníctvom ľudí sú idey. Nikdy nemáme dost' ideí.*
- *Teórie sú podobné nástroje ako naše oči alebo uši: nástroje, ktoré používame aby sme sa vo fyzickom svete vyznali a uplatnili... K životu patrí, že očakávame, že budujeme teórie a pokúšame sa pomocou týchto teórií riešiť problémy. Všetky organizmy sú riešiteľmi problémov... Nikdy nie sme na konci, problémy neustále pokračujú.*
- *Tu nie je svet, kde sa pravdy potvrdzujú, ale svet, kde sa vyvracajú omyly. Svet i pravda existujú, iba istotu o svete a pravde nemáme a nemôžeme mať.*
- *Všetky naše hodnoty majú hranice. V zápase o slobodu a úctu k človeku, k ľudskému životu a slobode človeka neexistujú žiadne jednoduché riešenia.*
- *Štát a jeho zákony potrebujeme na to, aby nevyhnutné obmedzenia slobody boli pre všetkých občanov rovnaké.*
- *Musíme dúfať, že veľké hodnoty otvorenej spoločnosti – sloboda, vzájomná pomoc, hľadanie pravdy, intelektuálna zodpovednosť a tolerancia – budú uznávané aj v budúcnosti.*
- *Dobrymi učiteľmi môžu byť iba ľudia s určitým nadaním – nie je to ani intelektuálne nadanie, ale vnútorný vzťah k deťom.*
- *Rád by som bol zakladateľom novej intelektuálnej módy – pokory.*

(dmj)

Graham GREENE (2.10.1904 – 3.4.1991)

Anglický prozaik, dramatik a publicista, románopisec, poviedkár a esejista, nekľudný agnostik svojej doby skôr ako v mladosti spoznal svoje literárne nadanie, sa pokúsil aj o samovraždu – ruská ruleta (možno aj vďaka svojej manželke r. 1926 konvertoval na katolicizmus). Vyštudoval históriu v Oxforde (1925). Veľa cestoval, pôsobil ako novinár (Nemecko, Lotyšsko, Estónsko, Švédsko, Libéria, Mexiko, Vietnam, Keňa, Kuba, Haiti, Panama, Argentína). Viedol dobrodružný život, nevydržal dlho na jednom mieste, vnímal paradoxnosť ľudského života, sledoval temné stránky ľudskej existencie. Dával peniaze salvádorským partizánom i do trapistických kláštorov. Literatúrou chcel riešiť závažné etické

i filozofické problémy ľudstva. Svojou literárnou prácou (24 románov, 15 poviedkových súborov, 8 hier, 3 cestopisy, súbory esejí a kritik, novinárske články) odkrýval bolestné zápasy svojich hrdinov v spoločenskom dianí aj samých so sebou (*Moc a sláva, Jadro veci, Koniec dobrodružstva, Tichý Američan, Vyhasnutý prípad, Ministerstvo strachu, Náš človek v Havane, Honorárny konzul, Ľudský faktor, Monsignore Quijote, Paradox kresťanstva*). Naznačil zúfalstvo ľudských osudov ako hru ruskej rulety. Nechýbala mu irónia ani čierny humor. Ponúkal hlbokú ľudskosť, vážnunosť, praktický rozum i nezištnú lásku. Rôzne spoločenské funkcie i úradné posty a s tým spojenú fasádu hodností a titulov vnímal ako vytlačenie tvorivej ľudskej osobnosti a jej humánnosti. Vedel, že moc, sláva a úspech rozkladajú pýchu ľudskú bytosť. Pochybnosti (aj od heretikov a disidentov) však narúšajú kolobeh bezduchých systémov. Korene ľudského života sú v transcendentne a určitým kritériom je aj vnútorný hlas svedomia. Je nevyhnutné, aby všeobecné ľudské práva boli dodržiavané všade na svete.

Z myšlienok

- *Napísať román je ako vložiť list do fľaše a hodiť ho do mora – vylovia ju priatelia alebo nepriatelia.*
- *Schopnosť sebaklamu a bezbrehého optimizmu ma naplňa väčším zúfalstvom ako beznádej.*
- *Človek musí skôr či neskôr zaujať stanovisko, ak má zostať človekom.*
- *Schopnosť pochybovať je najlepšia ľudská vlastnosť... Len keď pochybujeme, žijeme... Ak nie sme si s niečím istí, znamená to, že premýšľame.*
- *Najlepšiu vôňu má chlieb najlepšiu chuť má soľ, najlepšia láska je láska detí.*
- *Láska je príliš drahá vec. Ak si k nej prišiel lacno, oklamal si sám seba.*
- *Cirkev pozná všetky pravidlá, ale nevie, čo sa deje v jedinom ľudskom srdci.*
- *V Boha, ktorého by som dokázal chápať, by som odmietal veriť.*
- *Násilie môže byť výrazom lásky, ľahostajnosť nikdy.*
- *Nie som katolícky spisovateľ, som spisovateľ, ktorý je súčasne katolíkom.*

(dmj)

Aurelius AUGUSTINUS

(13. 11. 354 – 28. 8. 430)

Najvýznamnejší cirkevný spisovateľ, teológ a filozof obdobia patristiky. Bol učiteľom rétoriky v Kartágu (376), v roku 383 odišiel do Ríma, s kresťanskou teológiou sa zoznámil v Miláne (384-386), kde aj prijal krst (387). Stal sa biskupom (395) v severoafrickom Hippo Regiu. Jeho *Vyznania* (okolo roku 397) patria medzi najhlbšie náboženské diela svetovej literatúry i najúprimnejšie autobiografie. Celé Augustinove literárne dielo (viac než 90 pojednaní, napr. *O slobodnom rozhodovaní*, *O poriadku*, *O krásnom a vhodnom*, *O hudbe*, *O učiteľovi*, nábožensko-meditatívne *O cnosti*, *O blaženom živote*, *O duši*, *O prirodzenosti a milosti*, *O kresťanskej náuke* i teologicko-dogmatické štúdie *O pravom náboženstve*, *O Trojici*, *O užitočnosti viery*, *O milosti Božej*, *O Božej obci*) je výrazným prejavom túžby po vzájomnom súžití kresťanskej viery a ľudskej prirodzenosti. Najbystrejší kresťanský platonik, prispel k základnej syntéze kresťanstva, spojil grécku filozofiu so židovsko-kresťanským náboženstvom a vytvoril prvý ucelený filozoficko-teologický systém kresťanskej náuky. Filozofiu vnímal ako štúdium Boha a ľudskej duše. Boha pochopil ako absolútny prameň každej pravdy, ako večný zdroj svetla rozumu. Uznal, že viera a porozumenie sú na spoločnej ceste smerom k náboženstvu i filozofii. Vedel, že duša človeka nebude uspokojená, pokiaľ nespočinie v Bohu, ktorý je ľuďom bližšie ako oni sami sebe. Ponúkal cestu na spojnici láska – pokora – spravodlivosť – odpustenie. Spoznal, že účel večnosti sa spracúva v zdanlivom chaose dejín aj naším prostredníctvom. **Augustinus** zanechal viac než 90 zásadných literárnych prác, obsiahly súbor kázní, prejavov a listov. Svätým sa stal za svoj nesmierne čínorodý život a mohutné rozvinutie kresťanského učenia.

Z myšlienok

- **Človek je stvorený, aby poznal Boha, poznajúc ho miloval, milujúc ho bol v ňom blažený.**
- *Bez lásky sme si na ľarchu, skrz lásku znášame jeden druhého.*
- *K Bohu sa približujeme nie chôdzou, ale láskou.*
- *Miluj Boha a potom všetko čo budeš chcieť, bude dobré.*
- **Poznávaj, aby si uveril, ver, aby si pochopil.**
- *Kto sa nenechá premôcť pravdou, nad tým zvíťazí omyl.*
- *Je lepšie, aby pohoršenie vzniklo, než aby sa pravda utajovala.*
- **Ak hľadáš pravdu, drž sa cesty, lebo aj cesta je už pravdou.**
- *Je v nás svetlo rozumu, v ktorom vidíme nemenné pravdy... Neučíme sa slovami znejúcimi navonok, ale vnútri nás učí pravda.*
- *Je veľmi nebezpečné, ak hovoríme, čo si myslíme, veľmi bolestné, ak to nehovoríme a veľmi zhubné, ak hovoríme opak.*
- *Nikto nech nehovorí, že už pravdu našiel. Hľadajme ju tak, ako by ju nepoznal nikto. Pravda môže byť skôr starostlivo a vo svornosti hľadaná, pokiaľ sa nepredpokladá, akosi zbrklo a vystatovačne, že už bola nájdená.*
- **Budeme hľadať tak, akoby sme mohli nájsť, ale nikdy nenájdem tak, aby sme mohli prestať hľadať.**

(dmj)

Benjamin DISRAELI (21. 12. 1804 – 19. 4. 1881)

Britský politik a spisovateľ, od 40. rokov neformálny vodca konzervatívnej strany, ministerský predseda (1868; 1874–1880), získal (1876) šľachtický titul lord Beaconsfield. Jeho židovský otec ho dal pokrstiť (1817) v anglikánskej cirkvi. Benjamin D'Israeli vyštudoval právo, výhodne sa oženil, od r.1837 bol poslancom Dolnej snemovne za toryovcov, inicioval volebnú reformu (1867). Veľmi podporoval kráľovnú Viktóriu, chcel, aby Británia bola najmocnejšou krajinou sveta, dosiahol pripojenie Indie k britskej ríši, spriatelil sa s rodinou Rothschildovcov, ovplyvnil kúpu balíka akcií spoločnosti spravujúcej Suezský prieplav (1875), dostal pod britský vplyv Cyprus (1878), obmedzil vplyv Ruska na Balkáne. V literárnej tvorbe velebil aj cnosti aristokratického života (*Henriette Temple, Sybilla, Endymion*).

Z myšlienok

- *Kým vaši predkovia, ctení džentlmeni, boli divosi na neznámom ostrove, moji boli kňazmi v Šalamúnovom chráme.*
- *Existuje sila, ktorú neprekoná žiadna ľudská vynaliezavosť, mám na mysli zážitky, ktoré nám pripravuje hlúposť.*
- *Trpezlivosť je nevyhnutnou vlastnosťou génia... Tajomstvom úspechu je užitočná vytrvalosť... Úspech je potomkom odvahy.*
- *Človek dosiahne všetko, čo si zaumieni, len ak to chce naozaj.*
- *Je omnoho ľahšie kritizovať, ako mať pravdu.*
- *Chyby veľkých ľudí sú potešením pre malých.*
- *Väčšina je vždy tou najvtipnejšou odpoveďou.*
- *Mať zlosť znamená pomstiť chyby iných na sebe.*
- *Lichotenie je potvrdenie neexistujúcich predností.*
- *Láska je zmysel nášho života a jeho jediný cieľ.*
- *Každý človek sa narodil preto, aby miloval.*
- *Nádej je pilierom sveta.*

(dmj)

Jednoduché vety významných osobností (2024)

Obaja škodia sami sebe: ten, kto príliš veľa sľubuje, aj ten, kto príliš veľa očakáva.

Gotthold E. **Lessing** (22.1.1729–15.2.1781)

Aby boli ľudia v práci šťastní, treba splniť tri predpoklady: musia stáť za vecou, ktorú robia; nesmú pre ňu robiť príliš veľa; musia mať pocit, že majú v práci úspech.

John **Ruskin** (8.2.1819–20.1.1900)

Kultúrnosť je vlastnosť osobná, ku ktorej človek svojím životom dorastie – alebo nedorastie, poprípade túto cestu ani nenačne. Cesta tá je proces svojský, osobitný, svojskej zákonitosti, dosť nezávislej od postavenia alebo aj veku.

Ladislav **Hanus** (26.2.1907–7.3.1994)

Dve veci naplňajú moju myseľ vždy novým a vzrušujúcim obdivom a hlbokou úctou, čím častejšie a vytrvalejšie sa nimi myslenie zaoberá – hviezdne nebo nado mnou a mravný zákon vo mne.

Immanuel **Kant** (22.4.1724–2.2.1804)

Ak sa niekto vie zamýšľať nad predloženými faktami, má dosť trpezlivosti a neustúpi pokiaľ si neutvorí vlastný názor, potom je v ňom zárodok matematika.

Štefan **Schwarz** (18.5.1914–6.12.1996)

Tu sa to nerozhodne. Silu rozhodovania možno vyskúšať iba tu.

Franz **Kafka** (3.7.1883–3.6.1924)

Kto skrz Boha miluje všetkých ľudí, miluje každého z nich nekonečne viac než ten, kto miluje jedného a len jeho zahrňa do úzkeho okruhu svojho záujmu.

Antoine de **Saint-Exupéry** (29.6.1900–31.7.1944)

Najlepším spôsobom ako dostať jednu skvelú myšlienku, je mať veľa myšlienok.

Linus C. **Pauling** (28.2.1901–19.8.1994)

Nestačí poznať fakty. Veda vzniká až vtedy, keď odhalíme ich zákony a príčiny...

H. L. **Helmholtz** (31.8.1821–8.9.1894)

Len krása je pravdivá... Boh je matematik.

P. **Dirac** (8.8.1902–20.10.1984)

Je nemožné prehlbovať záujem o akúkoľvek presnú vedu nepoznajúc jej matematiku.

James C. **Maxwell** (13.6.1831–5.11.1879)

Najhoršou chorobou, ktorou svet trpí, nie je sila zlých, ale slabosť dobrých.

Romain **Rolland** (29.1.1866–30.12.1944)

PF 2024

Pre priateľov a priaznivcov spomienkových kalendárov
zostavil *Dušan Jedinák* z Topoľčian.